

Elżbieta Goryńska-Goldmann, Monika Wojcieszak, Michał Gazdecki

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

ABSORPCJA ŚRODKÓW W RAMACH WYBRANYCH DZIAŁAŃ PROW 2007-2013 W WIELKOPOLSCE I JEJ REGIONALNE ZRÓŻNICOWANIE

*FOUNDATIONS ABSORPTION IN SELECTED FOUNDATIONS FROM THE RDP 2007-2013
IN WIELKOPOLSKA REGION AND ITS REGIONAL DIFFERENTIATION*

Słowa kluczowe: producenci rolni, gospodarstwo rolne, PROW, zróżnicowanie regionalne

Key words: farmers, farm, RDP Programme, regional differentiation of agriculture

Abstrakt. Celem badań była ocena stopnia absorpcji środków w ramach działania 112., 121., 311. oraz 312. PROW 2007-2013 przez wielkopolskie gospodarstwa rolne. Średnie wartości udzielonego wsparcia w ramach działań 121., 311. i 312. były zróżnicowane regionalnie. Wyróżniono powiaty cechujące się wysokim i niskim wsparciem udzielonym gospodarstwom rolnym. Wysoką pomoc finansową uzyskaną przez producentów rolnych w ramach ww. działań wiązano z ich rozwojem, aktywnością inwestycyjną i przedsiębiorczością.

Wstęp

Wsparcie dla sektora rolnego oraz obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2007-2013 pochodzi z dwóch funduszy, tj. Europejskiego Funduszu Gwarancji Rolnej (EFGR) i Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Zadaniem EFGR jest finansowanie działań związanych z płatnościami bezpośrednimi, interwencją rynkową lub instrumentami weterynaryjnymi. Z kolei środki z EFRROW przeznaczone są na rozwój obszarów wiejskich. Wdrażany przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) PROW na lata 2007-2013 w Polsce do tej pory zasilił rolników kwotą 43 mld zł [www.arimr.gov.pl]. Polska jest liderem w wykorzystaniu i wypłacaniu środków unijnych. W 2010 r. do polskich rolników w ramach działań PROW 2007-2013 trafiło 8,2 mld zł, w 2011 r. wypłacono ok. 10 mld zł, natomiast w 2012 r. ponad 11 mld zł. Stopień wykorzystania budżetu PROW w Polsce wynosi obecnie około 90% (stan na luty 2013 r., na podstawie danych WOR ARiMR).

Celem badań było określenie stopnia absorpcji środków z poszczególnych działań 112., 121., 311. i 312. PROW 2007-2013 w Wielkopolsce. Dokonano klasyfikacji powiatów na grupy o różnym stopniu wykorzystywania środków w ramach analizowanych działań, co pozwoliło wskazać różnice w korzystaniu z pomocy uzyskiwanej przez gospodarstwa rolne, które ubiegały się o środki finansowe.

Material i metodyka badań

Material wykorzystany w badaniach stanowiły niepublikowane dane o przebiegu realizacji programu PROW 2007-2013, pochodzące z systemu informatycznego Wielkopolskiego Oddziału Regionalnego (WOR) ARiMR (stan na 16.01.2013 r.). Do badań wybrano programy, w ramach których złożono największą liczbę wniosków, tj.: działanie 112. Ułatwienie startu młodym rolnikom, działanie 121. Modernizacja gospodarstw rolnych, działanie 311. Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, działanie 312. Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw.

Analizy realizacji programów dokonano na podstawie liczby złożonych wniosków w ramach powiatów województwa wielkopolskiego. W analizie regionalnej dokonano grupowania prostego [Wysocki, Lira 2005], tworząc przedziały klasowe powiatów na podstawie średniej wartości udzielonego wsparcia gospodarstwom, które złożyły wniosek w określonym działaniu w ramach PROW 2007-2013. W wyniku grupowania otrzymano przedziały klasowe, do których przydzielono powiaty według średniej wartości wsparcia przypadającego na 1 gospodarstwo rolne, które ubiegało się o środki finansowe w danym działaniu. Grupowanie to pozwoliło ocenić rozkład powiatów.

Tabela 1. Dane na temat realizacji działań 112., 121., 311. i 312. PROW 2007-2013 w latach 2007-2012 w Polsce (stan na 31 października 2012 r.)
 Table 1. Information about usage of operations 112., 121., 311. and 312. of the RDP2007-2013 in the years 2007-2012 in Poland (data from 31 October 2012)

Kod działania/ Operation- code	Limit środków (euro) Total amount [euro]		Złożone wnioski/Submitted applications		Zawarte umowy/wydatki/decyzje/ Accepted applications		Zrealizowane płatności/ Executed payments			Wykorzystanie limitu środków EFRROW/ Founds usage of EAFRD [%]
	liczba wniosków/ number of applications	kwota umów lub decyzji [zł]/value of investments in submitted applications [PLN]	liczba umów/ decyzji/ number of accepted applications	kwota umów lub decyzji [zł]/value of investments in submitted applications [PLN]	liczba wniosków/ number of applications	liczba beneficjentów/ number of beneficiaries	wypłacona kwota ogółem [zł]/total payment [PLN]			
112.	29 240	2 001 625 000	23 459	1 617 975 000	22 882	22 881	1 574 400 000	92,54		
121.	79 004	11 158 873 699	56 006	7 852 019 512	57 509	39 646	5 934 875 881	66,77		
311.	28 999	262 723 2910	13 024	1 158 769 397	9 826	8 906	770 536 345	53,93		
312.	31 252	1 683 619 128	9 365	1 683 619 127	5 369	4 513	693 998 014	16,32		
Suma/Total	168 495	17 471 350 736	101 854	12 312 383 036	95 586	75 946	8 973 810 240	-		

Źródło: opracowanie na podstawie *Informacja na temat...2012, Program rozwoju...2011*
 Source: own study based on *Informacja na temat...2012, Program rozwoju...2011*

Wyniki badań

W Polsce w odniesieniu do działań 112., 121., 311. oraz 312. realizowanych w ramach PROW 2007-2013 całkowita pula środków wynosiła 7 955 218 123 euro, z czego ok. 47,0% pochodziło ze środków publicznych. Pozostałą część stanowiły środki prywatne beneficjentów. W kraju największy strumień środków finansowych (koszt całkowity: 4 796 890 923 euro) skierowany był na działanie 121. Drugim projektem z wysoką pulą środków było działanie 312. Kolejnym dobrze finansowanym działaniem było działanie 311. Najmniejszy strumień finansowy w ramach analizowanych projektów przyznano działaniu 112. (tab. 1). Limit wykorzystanych środków unijnych na lata 2007-2012 na podstawie zawartych umów lub wydanych decyzji przyznających pomoc wynosi odpowiednio dla działania: 112. – 93,1%, 121. – 89,9%, 311. – 87,4%, 312. – 44,7%. W przypadku zrealizowanych płatności limit został wykorzystany następująco: działanie 112. – 93,0%, 121. – 72,0%, 311. – 59,1% oraz 312. – 19,2% [www.arimr.gov.pl] (tab. 1).

Wielkopolska w ramach działań 112., 121., 311. oraz 312. otrzymała łącznie limit środków w wysokości 453 284 880 euro. W Wielkopolsce na działanie 121. przeznaczono największe środki – kwota do wykorzystania wyniosła aż 266 543 854 euro. Dla działania 312. przyznano kwotę 104 507 886 euro, a kolei na projekt 112. w badanym województwie przeznaczono 53 550 000 euro. Zaledwie 28 683 140 euro przyznano Wielkopolsce w ramach działania 311. W tabeli 2 przedstawiono kwoty pomocy finansowej udzielanej beneficjentom w ramach poszczególnych kampanii i analizowanych działań w Wielkopolsce w latach 2007-2011.

Analizę aktywności producentów rolnych w absorpcji środków można analizować np. jako udział złożonych wniosków w stosunku do liczby gospodarstw, co można wiązać z zainteresowaniem danym działaniem, jak i przedsiębiorczością [Goryńska-Goldmann, Wojcieszak 2013]. W latach 2007-2012 łączna liczba wniosków złożonych przez rolników z woj. wielkopolskiego w ramach analizowanych działań wynosiła 23 496¹. Oznacza to, że z dotacji w ramach działania 121.

¹ Nabory wniosków prowadzone były od stycznia 2007 r. do października 2012 r. W analizach nie uwzględniono wniosków zamawianych poza województwem, które stanowiły w tym okresie łącznie 199 projektów.

Tabela 2. Wsparcie udzielone wielkopolskim beneficjentom w ramach poszczególnych naborów i kampanii analizowanych działań PROW 2007-2011 (stan na 08.02.2013)

Table 2. Amount of subsidies received by beneficiaries in particular campaigns of RDP 2007-2011 as at 08.02.2013

Nabór/ Campaign	Rok kampanii/ Year of campaign	Łączna kwota [zł]/Total value [PLN]			
		wniosków złożonych o płatność/ submitted applications	udzielonej płatności/ payments	wniosków o płatność odrzuconych*/ rejected applications	wypłaconych zaliczek/ payments
Ułatwienie startu młodym rolnikom (112.)/Support of young farmers (112.)					
1	2008	38 400 000	38 100 000	300 000	
2	2009	4 450 000	4 350 000	100 000	
3	2010	104 175 000	102 450 000	1 650 000	
4	2011	94 725 000	92 475 000	2 025 000	
Suma/Total		241 750 000	237 375 000	4 075 000	
Modernizacja gospodarstw rolnych (121.)/Farms' modernization (121.)					
1	2007	337 245 546	334 400 692	847 754	1 023 999
2	2009	562 707 164	540 250 711	1 178 310	6 781 607
3	2011	bd**	bd	bd	bd
Suma/Total		899 952 710	874 651 403	2 026 064	7 805 606
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej (311.)/Diversification into non-agricultural activities (311.)					
1	2008	28 580 658	27 299 857	600 036	50 000
2	2009	19 575 093	18 877 291	177 600	100 000
3	2010	90 286 739	85 220 339	100 000	396 236
4	2011	35 797 092	24 429 292	0	332 709
Suma/Total		174 239 582	155 826 779	877 636	878 945
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw (312.)/Establishing and development of micro-enterprises (312.)					
1	2009	59 675 684	49 899 256	2 029 461	1 268 472
2	2010	100 650 115	82 580 828	596 478	835 831
3	2011	7 736 000	5 128 677	0	500 000
Suma/Total		168 061 799	137 608 761	2 625 939	2 604 303

* złożony wniosek nie spełniał wymagań proceduralnych podczas ubiegania się o płatność/requested did not meet the formal requirements, ** bd – brak danych/no data

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ARiMR

Source: own study based on ARMA data

Skorzystało 6,7% wielkopolskich gospodarstw rolnych otrzymujących dopłaty bezpośrednie (odpowiednio dla działań: 312. – 4,9%, 311. – 4,8%, 112. – 3,6%)². Z ogólnej liczby złożonych wniosków w ramach analizowanych działań, WOR ARiMR pozytywnie rozpatrzył i przyznał pomoc 75,0% złożonych wniosków (zaliczono liczbę wniosków zakończonych – 13 856, co stanowi 59,0% ogółu złożonych oraz wnioski aktywne – 3908, co stanowi 16,6%). Według stanu ze stycznia 2013 r. w WOR ARiMR wypłacono blisko 1785 mln zł (wnioski zakończone), a ok. 678 mln zł to projekty w trakcie realizacji.

W przypadku działania 112. wartość wypłaconych dotacji była ściśle powiązana z liczbą składanych wniosków. W latach 2007-2012 średnia wartość udzielonego wsparcia na jeden poprawnie zweryfikowany wniosek (gospodarstwo) wynosiła 74 993 zł. Uzyskiwane środki w ramach działania 112., to m.in. bezzwrotną premia finansowa dla osób przejmujących lub zakładających gospodarstwo rolne. Warto wspomnieć, że osoby, które po raz pierwszy rozpoczynały samodzielne prowadzenie gospodarstwa rolnego otrzymywały środki finansowe w wysokości 50 tys. zł (w pierwszych latach naboru wniosków), a od naboru w 2010 r. premia wyniosła do 75 tys. zł³. W analizowanym okresie zaledwie 1 wniosek na kwotę 50 tys. zł przeszedł poprawną weryfikację (pow. koniński).

² Liczba gospodarstw uzyskujących jednolitą płatność obszarową w Wielkopolsce według danych WOR ARiMR wynosiła 116 876 (średnia lat 2007-2012).

³ Rozporządzenie MRiRW zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania Ułatwienie startu młodym rolnikom objętego PROW na lata 2007-2013 z dn. 13 lipca 2010 r., Dz.U., nr 129, poz.868.

Wystąpiły różnice w wysokości pozyskiwanych środków przez producentów rolnych w układzie powiatów województwa wielkopolskiego. Dla określenia zróżnicowania regionalnego istotne jest określenie relacji wartości złożonych wniosków do całkowitej liczby gospodarstw rolnych w ramach powiatu, co umożliwi dokonywanie porównań. Analizując średnią wartość pomocy finansowej udzielonej beneficjentom, którzy złożyli wniosek ramach działań 121., 311. i 312. w przekroju powiatów województwa wielkopolskiego, stwierdzono, iż była zróżnicowana w zależności od regionu i projektu (tab. 3).

W przekroju działań najwyższą płatność mogli uzyskać rolnicy w ramach działania 312. i 121. (odpowiednio: średnia 210 808 i 160 254 zł). Dla działania 312. ponad 50% powiatów województwa Wielkopolskiego uzyskało pomoc powyżej średniej. Wsparcie w ramach tego działania polegało na

Tabela 3. Średnia wartość udzielonego wsparcia gospodarstwom rolnym uczestniczącym w działaniu 121., 311. i 312. PROW 2007-2013 w latach 2007-2012 w Wielkopolsce według powiatów
Table 3. The average value of subsidy received by farms participating in the operations 121., 311. and 312. of the RDP 2007-2013 in the years 2007 to 2012 in Wielkopolska by districts

Przedziały grupowe [zł]/Intervals [PLN]	Powiaty/Districts		Powiaty/Districts
	liczba/ number	odsetek/ percent	
Działanie 121./Opertion 121.			
< 132 806	3	9,68	gostyński, jarociński, kolski
< 132 806-145 555)	2	6,45	grodziski, pleszewski
< 145 555-158 304)	11	35,48	kościański, krotoszyński, leszczyński, nowotomyski, ostrowski, rawicki, słupecki, szamotulski, średzki, turecki, wrzesiński
< 158 304-171 053)	5	16,13	gnieźnieński, kaliski, ostrzeszowski, poznański, wągrowiecki
< 171 053-183 802)	7	22,58	czarnkowsko-trzcianecki, kępiński, koniński, obornicki, pilski, śremski, wolsztyński,
< 183 802-196 551)	2	6,45	chodzieski, międzychodzki
>196 551	1	3,23	złotowski
Suma/Total	31	100,00	
Działanie 311./Opertion 311.			
< 124 887	13	41,94	gostyński, grodziski, kaliski, kępiński, kolski, krotoszyński, ostrowski, pilski, rawicki, śremski, turecki, wągrowiecki, wrzesiński
<124 887-135 039)	13	41,94	chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, gnieźnieński, jarociński, kościański, leszczyński, międzychodzki, nowotomyski, obornicki, ostrzeszowski, poznański, szamotulski, wolsztyński
< 135 039-145 191)	2	6,45	pleszewski, średzki
< 145 191-155 343)	2	6,45	koniński, słupecki
> 155 343	1	3,23	złotowski
Suma/Total	31	100,00	
Działanie 312./Opertion 312.			
< 173 855	2	6,45	chodzieski, kępiński
< 173 855-185 739)	1	3,23	wągrowiecki
< 185 739-197 622)	5	16,13	gostyński, nowotomyski, słupecki, turecki, wolsztyński
< 197 622-209 506)	5	16,13	grodziski, jarociński, kolski, koniński, śremski
< 209 506-221 389)	7	22,58	czarnkowsko-trzcianecki, ostrzeszowski, pilski, pleszewski, poznański, rawicki, wrzesiński
< 221 389-233 273)	9	29,03	gnieźnieński, kaliski, leszczyński, obornicki, ostrowski, słupecki, szamotulski, średzki, złotowski
>233 273	2	6,45	kościański, krotoszyński
Suma/Total	31	100,00	

Źródło: opracowanie na podstawie danych niepublikowanych WOR ARiMR
Source: own study based on unpublished WOR ARiMR data

zwrocie poniesionych kosztów w wysokości 50%. Z kolei w ponad 30% wielkopolskich powiatach, w ramach działania 121., średnia wartość pomocy na 1 złożony wniosek wynosiła ponad 171 tys. zł. Dla tego działania tylko w 5 powiatach średnia wartość udzielonego wsparcia była niższa od 145 tys. zł. Wsparcie w ramach działania 121. miało charakter inwestycyjny. Rolnicy otrzymywali środki finansowe w 40, 50, 60 lub 75% z tytułu poniesionych kosztów. W odniesieniu do działania 311. ponad 40% wielkopolskich beneficjentów otrzymało dotację średnio w wysokości od 124 887 do 35 039 zł (13 powiatów). W przypadku 13 powiatów była to jednak kwota niższa niż 124 887 zł. Środki otrzymane przez beneficjentów w ramach działania 311. to pomoc unijna w wysokości 50 lub 80% zwrotu poniesionych kosztów. Tylko w powiecie złotowskim średnia wartość udzielonego wsparcia gospodarstwom rolnym była wyższa niż 155 tys. zł (tab. 3).

Średnia wartość udzielonego wsparcia na 1 pozytywnie zweryfikowany wniosek w ramach wszystkich analizowanych działań była najwyższa w powiecie złotowskim. Wysokimi kwotami wsparcia charakteryzowały się również gospodarstwa rolne z powiatów: czarnkowsko-trzcianecki, obornicki, koniński i śremski. Niskie kwoty wsparcia cechowały gospodarstwa z powiatu: kępińskiego, krotoszyńskiego, wągrowieckiego, rawickiego i kolskiego.

Należy podkreślić, że na zróżnicowanie średniej wartości udzielonego wsparcia gospodarstwom uczestniczącym w działaniu 112., 121., 311. i 312. PROW 2007-2013 w latach 2007-2012 w Wielkopolsce, miał wpływ fakt, iż wysokość udzielonej pomocy uzależniona była od wymogów, jakie musieli spełnić wnioskodawcy w ramach analizowanych działań. W kolejnych latach programowania zmieniały się zasady, jak i sposób wsparcia ww. działań. W analizach tego rodzaju należy także uwzględnić fakt, iż kierowanie środków na poziom województwa lub powiatu w dużym stopniu zależy od liczby i wielkości gospodarstw rolnych oraz od ich siły ekonomicznej. W związku z powyższym, nawet jeśli odnotowano wyższe wykorzystanie środków w określonym powiecie, to najczęściej wynikało to ze specyfiki gospodarstw.

Ciekawych wyników dostarcza również średnia wartość udzielonej pomocy przypadająca na 1 gospodarstwo rolne (tab. 4). Badając pozytywnie rozpatrzone wnioski w ramach wszystkich analizowanych działań należy zauważyć, że najwyższą średnią wartość udzielonej pomocy na 1 gospodarstwo

Tabela 4. Średnia wartość udzielonego wsparcia na 1 wielkopolskie gospodarstwo rolne w ramach działań 112., 121., 311. i 312. PROW 2007-2013 w latach 2007-2012

Table 4. The average value of subsidy received by farm in the Wielkopolska region (operation 112., 121., 311. and 312.) of the RDP 2007-2013 in the years 2007 to 2012

Powiaty/Districts	Działania/Operation			
	112.	121.	311.	312.
	zł/PLN			
Chodzieski	4 213	9 132	4 722	7 528
Czarnkowsko-trzcianecki	1 913	9 782	3 703	5 400
Gnieźnieński	4 998	14 113	6 330	6 579
Gostyński	3 939	12 971	9 847	8 394
Grodziski	1 944	6 933	4 809	5 283
Jarociński	3 065	6 665	4 670	9 044
Kaliski	1 000	8 949	4 829	6 244
Kępiński	1 540	5 077	2 899	2 813
Kolski	1 715	4 462	1 962	2 419
Koniński	906	4 623	2 253	5 182
Kościański	3 790	7 830	6 318	8 819
Krotoszyński	4 621	12 081	7 690	11 105
Leszczyński	2 377	7 490	4 611	10 723
Międzychodzki	3 322	9 599	8 492	10 483
Nowotomyski	1 572	5 172	4 265	6 134
Obornicki	3 396	16 681	7 229	11 466
Ostrowski	1 883	6 051	3 817	6 439
Ostrzeszowski	1 370	5 599	4 909	7 154
Piński	3 483	9 473	3 416	3 372
Pleszewski	2 974	9 252	4 011	8 546
Poznański	2 179	10 540	6 588	18 081
Rawicki	2 972	8 200	5 075	5 682
Ślupецki	1 694	7 352	4 007	6 163
Szamotulski	2 924	11 428	7 014	8 252
Średzki	4 262	10 774	11 655	13 411
Śremski	2 618	12 016	6 911	11 791
Turecki	718	3 710	1 741	2 247
Wągrowiecki	5 820	13 824	5 341	3 182
Wolsztyński	1 380	9 795	6 620	6 256
Wrzesiński	3 441	14 169	7 435	12 518
Złotowski	2 891	11 175	5 425	4 231
Średnia w województwie/ Average of region	2 739	9 191	5 439	7 579

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

rolne występujące w ramach powiatu odnotowano w przypadku działania 121., w którym kwota ta wyniosła 9191 tys. zł (minimum wyniosło 3710 zł, a maksimum 16 681 zł). W ramach tego działania powiatami o średniej wartości udzielonej pomocy na 1 gospodarstwo powyżej nawet 12 tys. zł były: gnieźnieński, gostyński, krotoszyński, obornicki, śremski, wągrowiecki i wrzesiński. Nieco niższą wartość uzyskanych środków w przeliczeniu na 1 gospodarstwo odnotowano dla działania 312. – 7579 zł, a powiatami o najwyższej wartości tego wskaźnika (powyżej 10 tys. zł) były: poznański, wrzesiński, średzki, śremski, obornicki i krotoszyński (dla tego działania rozstęp był większy niż dla działania 112., R = 15 843 zł). Najniższa średnia wartość udzielonej pomocy przypadła w ramach działania 112., nieco ponad 2 tys. zł/gospodarstwo rolne. W porównaniu z pozostałymi działaniami rozstęp był tu najmniejszy (R = 5101 zł).

Podsumowanie

Według danych za lata 2007-2012 z ogólnej liczby złożonych wniosków w ramach działań 112., 121., 311. i 312. PROW 2007-2013, WORARiMR pozytywnie rozpatrzył i przyznał pomoc w przypadku 75,0% złożonych wniosków. Według stanu ze stycznia 2013 r. w ramach analizowanych projektów wypłacono blisko 1785 mln zł, a około 678 mln zł, to środki będące w trakcie rozdysponowywania wielkopolskim rolnikom. Wystąpiły różnice w korzystaniu z pomocy uzyskiwanej przez wielkopolskie gospodarstwa rolne ubiegające się o środki finansowe w ramach analizowanych działań.

W okresie 2007-2012 następowały zmiany wymogów, jakie musieli spełnić wnioskodawcy w ramach analizowanych działań. W kolejnych latach zmieniały się zasady, jak i sposób wsparcia. Relacja wartości złożonych wniosków do całkowitej liczby gospodarstw rolnych w ramach powiatów województwa wielkopolskiego pozwala stwierdzić, iż średnia wartość udzielonej pomocy (na 1 gospodarstwo rolne) była najwyższa dla działania 121. – 9919 tys. zł i 312. – 7579 zł, a najniższa w przypadku działania 112. (nieco ponad 2 tys. zł). Poziom absorpcji środków był zróżnicowany regionalnie. Wysoką pomoc finansową uzyskaną przez producentów rolnych powiatu złotowskiego, jak i czarnkowsko-trzcianeckiego, obornickiego, konińskiego i śremskiego w ramach ww. działań wiązać można z ich rozwojem, aktywnością inwestycyjną i przedsiębiorczością.

Literatura

- Goryńska-Goldmann E., Wojcieszak M. 2013: *Zróżnicowanie regionalne w pozyskiwaniu środków unijnych w ramach wybranych działań. PROW 2007-2013 w Wielkopolsce*, Roczn. Nauk. SERiA, t. XV, z. 3.
- Informacja na temat realizacji PROW 2007-2013. 2012: Materiały MRiRW, Warszawa.
- Program rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013). 2011: Materiały MRiRW, Warszawa, 2011.
- Rozporządzenie MRiRW w ramach działania Ułatwianie startu młodym rolnikom PROW 2007-2013 z dn. 13 lipca 2010 r., Dz.U., nr 129, poz. 868.
- Wysocki F., Lira J. 2005: *Statystyka opisowa*, Wyd. AR Poznań, s. 21-23, 63.
- www.arimr.gov.pl, dostęp 01.02.2013.
- www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/prow-2007-2013/ponad-247-miliarda-zlotych-wyplacila-arimr-z-prow-2007-13-polska-jest-liderem-realizacji-programu-w-unii-europejskiej.html, dostęp 02.02.2013.

Summary

The aim of the article was evaluation of funds absorption by farms in operations 112., 121., 311. and 312. of RDP Programme 2007-2013 in Wielkopolska. It was found that mean amount of the subsidies differ regionally. There are districts with high and with low amount of financial support received by farms from the RDP Programme. High amount of received subsidies can be linked with farms development, investments activity and entrepreneurship.

Adres do korespondencji
dr inż. Elżbieta Goryńska-Goldmann, dr inż. Michał Gazdecki, mgr Monika Wojcieszak
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Katedra Rynku i Marketingu
ul. Wojska Polskiego 28, tel. (61) 846 71 26
e-mail: gorynska@up.poznan.pl, gazdecki@up.poznan.pl, mwoj@up.poznan.pl